

SPĒLE – PIRMSSKOLAS VECUMA BĒRNU FONEMĀTISKĀS UZTVERES SEKMĒTĀJA

Game as Facilitator in Development of Phonological Perception for Preschool Children

Sarmīte Tūbele

Latvijas Universitāte, Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte,
Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības Akadēmija

Ilze Vilka

Latvijas Universitāte, Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte,
Ķekavas novada pašvaldības PII Zvaigznīte

Abstract. *Language is the highest form of communication, it's given only to people and it is very important for children's psychological development. In 5 – 6 years most of the children all native language's sounds pronounce correctly, phonological perception is formed, however, not all children have reached an appropriate level of development, therefore compulsory preparatory school program of language acquisition in children creates an aversion to learning.*

Disorders of fonological perception are very complicated and require a lot of serious and patient work in the intervention.

In 5 – 6 years of age, children are active, open, spontaneous, curious and very persistent. At this age closest activities for children are plays and games and in these activities they acquires their own life experience.

Keywords: *games, phonological perception, plays, preschool, promote.*

Ievads

Introduction

Valoda ir primārais sazināšanās veids un tā dota tikai cilvēkiem, tomēr, valoda nav iedzimta, tāpat kā viss pārējais tā bērnam jāapgūst relatīvi neilgā laika posmā. Bērnu runas un valodas attīstību ietekmē daudz faktoru: fiziskā, sociālā, emocionālā, kognitīvā attīstība, kā arī konkrētās valsts nacionālās īpatnības un sabiedrībā valdošie uzskati un principi. Valoda pilda vispārinošo, regulējošo un komunikatīvo funkciju, līdz ar to tai ir ļoti liela nozīme bērnu psiholoģiskajā attīstībā.

Visā pasaulē, tai skaitā arī Latvijā, strauji palielinās to bērnu skaits, kuriem ir runas un valodas traucējumi. Šo apgalvojumu apstiprina Valsts statistikas pārskats „Par bērnu veselības stāvokli” bērnu profilaktisko apskaušu rezultāti (3 – 14 gadi) – 2013. gadā 11192 bērni ar valodas traucējumiem, bet 2014. gadā

11414 bērni (Veselības ekonomikas centrs, 2015.) Ar katru gadu, traucējumu struktūra kļūst sarežģītāka un komplicētāka.

Valsts Izglītības Satura Centra mājas lapā (<http://www.visc.gov.lv>) ievietoti materiāli: *Metodiskie ieteikumi par bērna sasniegumu vērtēšanu pirmsskolā* (Valsts izglītības satura centrs, 2011) un *Bērns sešu gadu vecumā: no rotaļām līdz mācībām* (Valsts izglītības satura centrs, 2011) kuros norādīts, ka bērnam līdz skolas vecumam jāapgūst prasme sadarboties, runāt, prasme klausīties, saklausīt dažādas skaņas runā un dabas pasaulē. Prasme sadarboties, sazināties un saprast cita teikto ir nozīmīga, lai bērns varētu iekļauties mācību procesā, apgūt jaunas zināšanas, paust savu attieksmi pret notiekošo, kā arī spētu pastāstīt par to. Visas šīs darbības vistiešākā mērā ietekmē runas un valodas attīstību. „Viena no būtiskākajām prasmēm, ko mācās sešus gadus vecs bērns, ir vārdu un īsu tekstu (4 – 7 teikumi) lasīšana. Bērns mācās arī rakstīt burtus, vārdus un īsus tekstus (2 – 4 teikumi) (Valsts izglītības satura centrs, 2011). Tas nozīmē, ka bērnam aizejot uz skolu ir jābūt iemaņām rakstītprasmē un lasītprasmē, un, svarīgākais priekšnoteikums šo prasmju attīstīšanā ir bērna fonemātiskās uztveres attīstības līmenis, kas būtiski ietekmē bērna sekmīgu mācību procesu skolā. T. Aleksandrova atzīmē, ka bērni ar nepietiekami attīstītu fonemātisko uztveri nav gatavi kvalitatīvi apgūt skolas programmu (Александрова, 2005).

Rakstā teorētiski apskatītas un analizētas spēļu izmantošanas iespējas fonemātiskās uztveres pilnveidei 5 – 6 gadīgiem bērniem.

Pētījuma mērķis. Teorētiski un praktiski analizēt, izvērtēt un aktualizēt spēļu nozīmi vecākā pirmsskolas vecuma bērnu fonemātiskās uztveres sekmēšanā.

Pētīšanas metodes. Teorētiskā – zinātniskās literatūras un avotu analīze, empīriskā – bērnu logopēdiskā izpēte (akcentējot fonemātiskās uztveres pārbaudi), novērošana, praktiskā darbība ar bērniem.

Fonemātiskās uztveres nozīmīgums runas un valodas attīstībā *Importance of fonological perception in speech and language development*

Bērniība ir īpašs periods, kuram piemīt savdabīgas darbības, vērtības, jūtas, domāšana un valoda. Agrā bērnībā, kad bērns tikai uzsācis runas apguvi, viens no svarīgākajiem uzdevumiem ir dzirdes un runas attīstīšana. Dzirdes uzmanība ir spēja reaģēt un koncentrēties uz dažādiem apkārtējās pasaules trokšņiem un skaņām, spēja izšķirt, no kuras puses tās skan. Paplašinoties pieredzei, tā ir spēja izšķirt skaņu un trokšņu avotus (Šēnveilērs & Ptoks, 2000). Pie apkārtējās pasaules skaņām pieder arī cilvēka runa. Izdzirdot cilvēka runu, bērns ar normāli attīstītu dzirdes uzmanību pievēršas runātājam un koncentrējas uz runas saturu. Tieši runas dzirde nodrošina spēju – no visām apkārtējām skaņām un trokšņiem

atšķirt cilvēka runu, kā arī uztvert un saprast runātā jēgu. Dzirdes uzmanība un runas dzirdes attīstība ir cieši saistītas ar fonemātiskās uztveres attīstību.

Fonemātiskās dzirde attīstās reizē ar valodu un runu, tās savā starpā ir cieši saistītas. Fonemātiskā dzirde, vēlāk arī fonemātiskā uztvere veidojas un attīstās pirmsskolas vecumā, kad visstraujāk attīstās pareiza runa un skaņu izruna (Tūbele, 2008). V. Kalniņa un Dz. Skrube norāda, ka bērnam attīstoties, pakāpeniski attīstās viņa dzirdes uzmanība, runas skaņu un trokšņu uztvere. Dzirdes galvenie komponenti attīstās nevienmērīgi, līdz ar ko, sākumā uzmanība jāpievērš dzirdes uzmanības attīstīšanai. Jau pirmajos dzīves mēnešos bērns spēj atšķirt balsis intonācijas un tembrus (Kalniņa & Skrube, 1983).

Vecākais pirmsskolas vecums tiek noteikts kā optimālais vecums fonemātiskās uztveres apguvei un skaņu apguves attīstībai. Šajā vecumā lielākā daļa bērnu visas dzimtās valodas skaņas izrunā pareizi, arī fonemātiskā uztvere ir izveidojusies, tomēr ne visiem bērniem tā ir sasniegusi atbilstīgu attīstības līmeni. No nepilnvērtīgas runas attīstības cieš visi bērna psihiskie procesi – atmiņa, uzmanība, kustību koordinācija zaudē precizitāti, palēninās darba temps un spējas (Tūbele, 2002).

Latviešu valodā dažas skaņas runas plūdumā izmaina savu skanējumu un fonemātiskā uztvere palīdz skaņas atpazīt dažādās pozīcijās un variācijās. Pilnvērtīgi attīstīta fonemātiskā uztvere ir svarīga bērna runas un valodas attīstībā. Pamatojoties uz pilnvērtīgi attīstītu fonemātisko uztveri, bērns bez raizēm spēs pilnvērtīgi iesaistīties mācību procesā. S. Tūbele atzīmē, ka, ja fonemātiskā uztvere nav izveidojusies vai tā nav pietiekami attīstījusies, bērnam sākas grūtības burtu apgūvē. Bērnam jūk burti, kas apzīmē līdzīgi skanošas skaņas (Tūbele, 2008).

Fonemātiskās uztveres traucējumi ir komplicēts traucējums un koriģējoši attīstošais darbs prasa nopietnu un pacietīgu darbu. Fonemātiskās uztveres mazattīstības gadījumā it īpaši apgrūtināta ir to skaņu diferencēšana, kuru artikulācija un akustiskās iezīmes ir tuvas, proti, bērns jauc balsīgos un nebalsīgos, cietos un mīkstos līdzskaņus, svelpeņus un šņāceņus, garos un īsos patskaņus (Miltiņa & Pastare, 1995). Bērniem fonemātiskā uztvere veidojas pamazām runas attīstības procesā (Правдина, 1973). Bērniem ar fonemātiskās uztveres mazattīstību obligātās sagatavošanas skolai programmas prasības valodas apgūvē ir pārāk straujas, nepieciešamām prasmēm pārsātinātas, līdz ar ko, rada nepatiku pret mācību procesu.

5 – 6 gadu vecumā pirmsskolas izglītības iestāde īsteno obligāto sagatavošanas skolai programmu. Šajā vecumā bērni sāk mācīties lasīt un rakstīt, un šo procesu sekmīgas apguves svarīgākais priekšnosacījums ir pilnvērtīga runas un valodas attīstība, un viens no būtiskākajiem pareizas runas attīstības priekšnoteikumiem ir fonemātiskās uztveres attīstība.

Spēles būtība un tās loma fonemātiskās uztveres pilnveidošanas procesā *The content and the role of game/play in the improvement process of fonological perception*

Pirmsskolas vecumā bērni ir aktīvi, atklāti, spontāni, zinātkāri un ļoti neatlaidīgi, šajā vecumā bērns pieredzi iegūst dažādās aktivitātēs no kurām vistuvākās viņam ir rotaļas un spēles. Bērniības pavadonis ir rotaļa. Bērns un rotaļa ir saistīti, jo tā bērniībā rada prieku, enerģiju, kā arī attīsta viņu (Elisone & Greja, 1996). Rotaļājoties, klausoties pieaugušo runā un iepazīstot apkārtējo pasauli, bērns, pamatojoties uz atdarināšanas principu, apgūst un pilnveido vārdu krājumu un veido aktīvo runu. Spēle pilda svarīgu lomu bērnu sociālajā un psihiskajā attīstībā. Spēle stiprina ne tikai bērnu garīgo un fizisko attīstību, tā māca bērniem riskēt, uzdrīkstēties, risināt problēmas, veicina iztēli, radošumu un neatkarību.

Bērniem spēlēties ir tikpat dabīgi kā elpot. Tā ir universāla bērnu izpausme, kura ļauj pārvarēt tautību, valodu un citu kultūras aspektu atšķirību (Drewes, 2010). Spēle ir pakāpeniska un savdabīga pāreja no rotaļu darbības uz mācību darbību, kas sevī ietver jaunus un interesantus elementus un risinājumus. Par spēles nozīmīgumu bērnu attīstībā runā pedagogi, psihologi, filozofi.

Frīdrihs Šillers norāda, ka cilvēks attīstās caur spēli (Schiller, 1794).

Frīdrihs Frēbels saka, ka spēle ir bērna attīstības augstākā fāze, jo šajā cilvēka attīstības periodā spēle pārstāv bērna iekšējo vajadzību un stimulus (Froebel, 1887, 54).

Vārds „spēle” nav zinātnisks jēdziens, precīzāk – tas nav zinātniski pietiekami pamatots.

Jau pagājušajā gadsimtā dažādu zinātnes nozaru pārstāvji ir centušies izpētīt, noteikt un aprakstīt jēdziens „spēle”, tomēr atzinuši, ka precīzs skaidrojums terminam „spēle” nav iespējams. O. Duns norāda, ka spēle ir rotaļa ar noteikumiem, kuri nosaka spēles sākumu un spēles beigas, kā arī nosaka, vai spēles gaita būs mainīga. Spēles paredzamība atvieglo tās uztveršanu un saprašanu, jo bērns zina, kas to sagaida (Dunn, 1991).

Spēle – ar īpašiem paņēmieniem un noteikumiem saistīta radoša nodarbe, kurai ir attīstošs un izklaidējošs raksturs (Skujiņa, u.c., 2000, 162).

Spēle – nemateriāla darbība ar apmācošu, izklaidējošu saturu, kurai piemīt attīstošs raksturs. Spēle ir intelektuāli virzīta, tai nepieciešama zināma sagatavotības pakāpe (Golubina, 2007).

Spēle – viena no svarīgākajām dzīves parādībām, vienlaikus bezjēdzīga un nepieciešama (Рубинштейн, 1999).

Spēle ir svarīga sastāvdaļa bērna attīstībā. Darbošanās spēles laikā nodrošina bērna fizisko, intelektuālo, emocionālo un sociālo attīstību. Katru reizi bērns iesaistās darbībā tiek stimulētas smadzeņu nervu šūnas. Spēlēšanās

process vecina bērna smalkās un lielā motorikas, valodas un runas attīstību, klausīšanās prasmi un uzmanību, izpratni, emocionālo labsajūtu, radošumu, vērš bērna uzmanību problēmu atrisināšanai. Ar spēles palīdzību, praktizējoties dažādās, atkārtotojās darbībās bērni mācās apgūt savu vidi.

Spēle – ar īpašiem noteikumiem, paņēmieniem saistīta nodarbība, noteiktu darbību kopums, ar kuru cenšas sasniegt vēlamo rezultātu. Rezultātu sasniegšanai tiek izmantotas konkrētas zināšanas, prasmes vai apstākļu sakritības. Valodas mācību procesā spēli izmanto valodas, runas un radošo spēju attīstībai (Skujiņa, u.c., 2011, 84).

Ir daudzas vienkāršas spēles kuras var spēlēt un netiešā veidā attīstīt runu un valodu. Tās var spēlēt automašīnā braucot uz bērnudārzu, kad esat parkā, vai lielveikalā. Lai attīstītu un pilnveidotu runas un valodas prasmes nav nepieciešama speciāli iekārtota vide. Bērnam ir nepieciešama mīloša un saprotoša sabiedrība, kurai ir skaidra un pareiza valoda. Ļ. Vigotskis norāda, ka pirmsskolas vecumā rodas īpašas vajadzības un stimuli un šie stimuli tiek spontāni izteikti spēlē (Vygotsky, 1966).

1.tab. **Bērnu fonemātiskās uztveres pārbaudes kritēriji un rādītāji**

Table 1 Testing criteria and indicators of phonematic perception in children

Kritēriji	Rādītāji
Fonemātiskie priekšstati	1. Zilbju rindu atkārtošana
	2. Nosaukt vārdu ar konkrētu skaņu
	3. Akustiski līdzīgi skanošo vārdu nosaukšana
	4. Nosaukt vārdus ar konkrētu skaņu skaitu
Fonemātiskā analīze	1. Vārdu dalīšana zilbēs
	2. Īso un garo patskaņu atšķiršana
	3. Pirmās un pēdējās skaņas izdalīšana
	4. Skaņu secības noteikšana vārdā
Fonemātiskā sintēze	1. Skaņu sapludināšana zilbē
	2. Zilbju sapludināšana vārdā
	3. Salikteņu veidošana
	4. Vispārinājumu nosaukšana

Vērtējuma līmeņi:

- 4 balles – uzdevumu veic patstāvīgi;
- 3 balles – uzdevumu veic ar palīdzību;
- 2 balles – uzdevumu veic ar grūtībām;
- 1 balle – uzdevumu nespēj veikt.

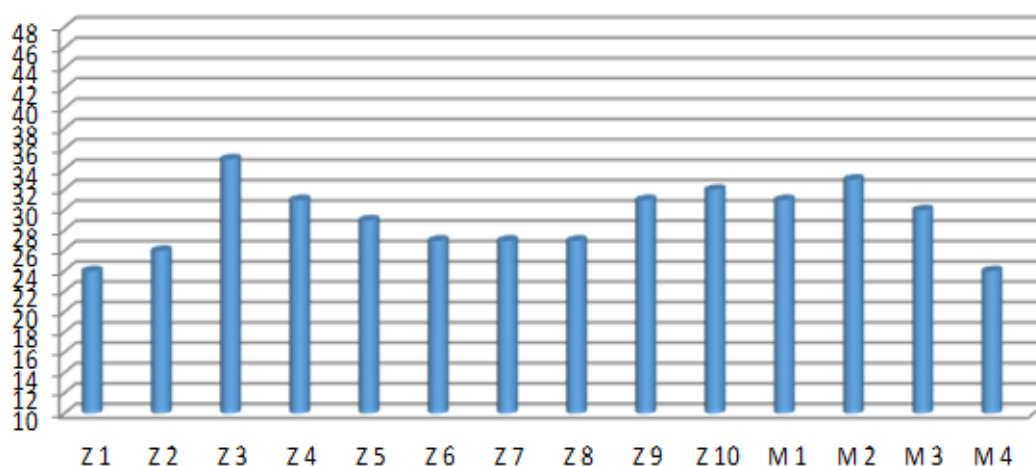
Vērtējuma rādītāji:

- 45 – 48 punkti par visiem uzdevumiem – fonemātiskās uztveres traucējumi nav konstatēti;
- 37 – 44 punkti – fonemātisko traucējumu viegla pakāpe;
- 27 – 36 punkti – fonemātisko traucējumu vidēji smaga pakāpe;
- 26 punkti – fonemātisko traucējumu smaga pakāpe.

Lai uzsāktu koriģējoši attīstošo darbību, tika veikta bērnu fonemātiskās uztveres attīstības pārbaude, noteikti fonemātiskās uztveres pārbaudes kritēriji un rādītāji, noteikti vērtējuma līmeņi un izskaidroti vērtējuma rādītāji (tabula 1).

Pētījumā tika iesaistīti X iestādes četrpadsmit 5 – 6 gadīgie bērni ar fonētiski fonemātiskiem traucējumiem. Pētījuma laikā koriģējoši attīstošā darbība tika īstenota trīs virzienos – fonemātisko priekšstatu, fonemātiskās analīzes un sintēzes sekmēšanai. Praktiskā darbībā tika pārbaudīta spēles ietekme uz bērnu fonemātiskās uztveres attīstību.

Uzsākot fonemātiskās uztveres attīstoši koriģējošo procesu pēc pētījuma autoru izstrādātajiem kritērijiem, tika apzināta un noteikta bērnu fonemātiskās uztveres traucējumu smaguma pakāpe, skatīt 1. attēlu.

1.attēls. **Bērnu fonemātiskās uztveres attīstības līmenis 2015.gada septembrī**
Figure 1 Development of phonematic perception in children in September 2015

1. attēlā uzskatāmi atspoguļots pētījumā iesaistīto bērnu fonemātiskās uztveres attīstības līmenis 2015. gada septembrī. Sākotnējās fonemātiskās uztveres pārbaudes rezultāti parāda, ka 4 bērniem fonemātiskās uztveres traucējumi atbilst smagai traucējumu pakāpei, 10 bērniem fonemātiskās uztveres traucējumi atbilst vidēji smagai traucējumu pakāpei.

Lai īstenotu pētījuma mērķi, tika piemeklētas 18 spēles fonemātiskās uztveres sekmēšanai, skatīt 2. tabulu. Raksta apjoma dēļ spēļu apraksti nav iekļauti darbā. Spēles tika izveidotas pakāpeniskā, pieaugošā grūtības secībā.

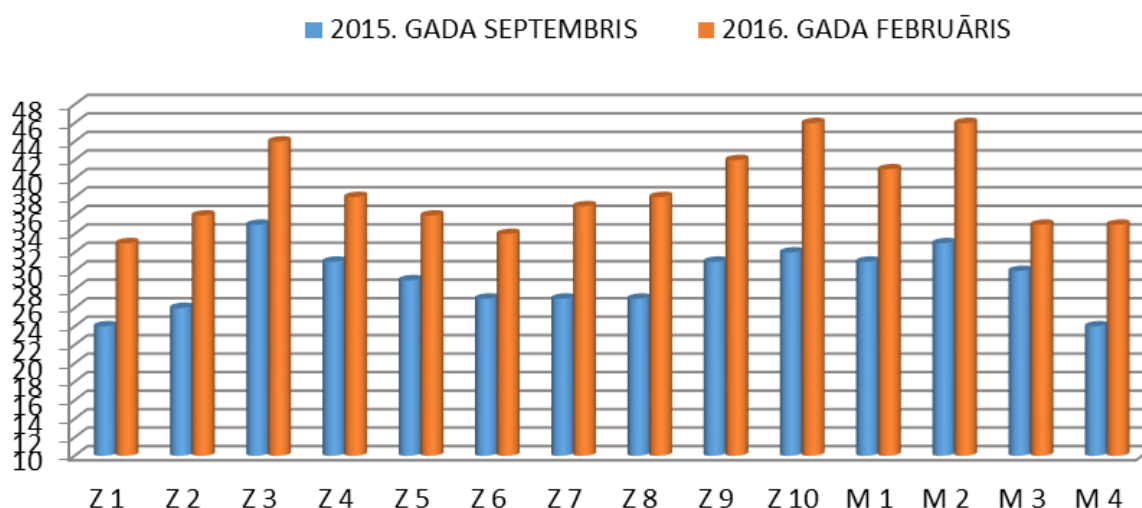
Veidojot attīstošus uzdevumus pirmsskolas vecuma bērniem, svarīgi ir iekļaut rotaļu un spēļu elementus. Pilnveidojot bērna runas un valodas attīstību, šajā gadījumā fonemātiskās uztveres attīstību, nevar aprobežoties tikai ar logopēdisko kabinetu vai ar noteiktiem logopēdiskiem vingrinājumiem. Vingrinājumiem jābūt interesantiem un motivāciju radošiem. Spēles elementu izmantošana logopēdiskajās nodarbībās nodrošina pozitīvu gaisotni, ļauj bērniem emocionāli atbrīvoties un uzņemties iniciatīvu spēles laikā.

Katrai izvēlētajai spēlei ir noteikts mērķis un konkrēti izvirzīti uzdevumi, kuri bērnam ir jāievēro, līdz ar ko, spēle liek bērnam koncentrēties un mobilizēties. Lai gan ikvienam bērnam ir potenciāls spēlēties, atsevišķiem bērniem nepieciešama pedagoga palīdzība spēļu uzdevumu un noteikumu izskaidrošanā.

2.tab. Spēles fonemātiskās uztveres sekmēšanai
Table 2 Games for improvement of fonological perception

Spēles	
Fonemātiskie priekšstati	<ul style="list-style-type: none"> • Esi uzmanīgs! / • Atceries kārtību! • Saklausī vārdu! • Klausies, atrodi, paņem! • Noķer kamoliņu! / • Kuram ko dāvināsim!
Fonemātiskā analīze	<ul style="list-style-type: none"> • Klausies plaukstu sitienus! / • Ceļojums. • Kas skanēja? / • Patskaņu bērni. • Kas maisījā? / • Kurš labāk klausās? • Kura bija? 1., 2. vai 3. skaņa / • Veikals.
Fonemātiskā sintēze	<ul style="list-style-type: none"> • Sameklē draugu! • Jaunu vārdu veidošana. • 1+1=2 • Pasaki, kas tas (tie) ir!

Pētījuma mērķis bija pārbaudīt un izanalizēt spēles iespējas fonemātiskās uztveres pilnveidošanas procesā.

2.attēls. Bērnu fonemātiskās uztveres attīstības līmeņa salīdzinājums
2015.gada septembrī un 2016.gada februārī
Figure 2 The Comparison of level of phonological Perception in Children in
September 2015 and February 2016

2. attēlā atspoguļots pētījumā iesaistīto bērnu fonemātiskās uztveres attīstības līmenis 2016. gada februārī, pēc spēļu izmantošanas koriģējoši attīstošajā darbībā. Rezultāti liecina, ka 5 bērniem fonemātiskās uztveres traucējumi atbilst vidēji smagai traucējumu pakāpei, 7 bērniem fonemātiskās uztveres traucējumi atbilst vieglai traucējumu pakāpei, 2 bērniem fonemātiskās uztveres traucējumi nav konstatēti.

Secinājumi **Conclusions**

Uzsākot fonemātiskās uztveres attīstoši koriģējošo procesu pēc pētījuma autoru izstrādātajiem kritērijiem, tika apzināta un noteikta bērnu fonemātiskās uztveres traucējumu smaguma pakāpe.

Sākotnējās fonemātiskās uztveres pārbaudes rezultāti 2015. gada septembrī parāda, ka 4 bērniem fonemātiskās uztveres traucējumi atbilst smagai traucējumu pakāpei, 10 bērniem fonemātiskās uztveres traucējumi atbilst vidēji smagai traucējumu pakāpei.

Atkārtotās fonemātiskās uztveres pārbaudes rezultāti 2016. gada februārī liecina, ka visiem pētījumā iesaistītajiem bērniem ir fonemātiskās uztveres attīstības izaugsme, līdz ar ko ir gūts apstiprinājums, ka spēle ir efektīvs līdzeklis fonemātiskās uztveres sekmēšanas procesā.

Katrā dzīves posmā attieksme pret spēli ir atšķirīga, tomēr, bērībā:

- spēle ir nopietns darbs kura laikā bērns dzīvo pēc saviem noteikumiem, ir noteicējs par savu darbību un rīcību;
- spēle ir izaicinājums, jo var spēlēties kopā ar draugiem, izvēlēties kādas spēles spēlēt; kur un kā spēlēties – telpā vai laukā, klusi vai skaļi, nopietni vai smieklīgi, ar piepūli vai bez piepūles;
- spēles mainās bērniem augot, tās kļūst nopietnākas, ilgākas, sarežģītākas, jēgpilnākas;
- fonemātiskās uztveres pilnveidošana ir ļoti nozīmīga bērna attīstībai veselumā;
- spēles elementi sekmē fonemātiskās uztveres pilnveidi – rada emocionāli labvēlīgu vidi, attīsta iztēli, veicina pārliecību saviem spēkiem un spējām, ļauj bērniem uzņemties iniciatīvu;
- fonemātiskās uztveres pilnveide, būtiski ietekmē sekmīgu bērna mācīšanās procesu skolā;
- spēles laikā bērns praktizē savas iemaņas, nostiprina un pilnveido apgūtās prasmes, apgūst jaunas prasmes, bagātina priekšstatus par dzīvi un tās likumībām, bagātina pieredzi, analizē un interpretē situācijas un notikumus.

Spēle ir instruments kuram piemīt audzinošs, izglītojošs un attīstoši koriģējošs raksturs. Cilvēkam piemīt darbības veidi: rotaļas / spēles – kas atbilst bērnībai, mācības – kas atbilst skolas gadiem un darbs – kas atbilst pieaugušo dzīvei. Visi minētie darbības veidi atbilstīgā vecumposmā ir svarīgi, tomēr noteicošā darbība pirmsskolas vecumā ir rotaļa / spēle, šīs darbības rezultāts ir bērna attīstība.

Summary

During the research intervention was carried out in three directions – to develop phonemtic concepts, phonematic analysis and phonematic synthesis. The impact of game towards the phonological awareness of a child was verified. Fourteen 5 – 6 year-old children with phonological impairment were involved in the research.

During the research process of the speech therapy initial intervention was organized as individual occupations. When children acquired tasks and conditions of games, intervention was organized as pair or group work but a leader of the game was child not speech therapist.

At the beginning of the intervention process the phonological awareness in children was evaluated and stated by the criteria worked out by researchers. Evaluation in the September of 2015 showed that in four children impairment of phonological awareness was on the low stage; in ten children impairment of phonological impairment was on a middle stage.

Repeated evaluation in February 2016 revealed the situation that all children have developed their phonological awareness and this means that game is an effective instrument to improve the phonological awareness.

Underdeveloped phonological awareness may promote impairment of speech sound pronunciation, influence the possibility to realise sound analysis and later hinder acquisition of writing and reading.

Games and plays promote the desire to act for children, they find self-belief and satisfaction with done work, there is a development of cognitive processes and mechanisms.

There are more than one function of the play and game – communicative, developmental, and educational. Attitude toward the game in different ages is different; but in childhood game is serious work when child lives with his own rules and governs his action. In childhood the game is a challenge – it is possible to play together with friends, you can choose the games to play, you can choose – when and where to play – in-doors or out-doors, loud or silent, serious or ridiculous, with or without effort.

Process of playing games is changing while child is growing, it becomes more serious, longer, complicated, meaningful. During the game child is practising his skills, fortify and develop existing abilities, acquire new skills and enrich his life experience, analyse and interpret situations and events.

Analysing the statements of psychologists and pedagogues about the game, we can say that game has very important role in the development of a child. Games are different – active, risky, full of adventures, communicative, exciting, involving, meaningful, social, imaginary, voluntary.

We can't forget that game is an instrument with educational, developmental and correctional character. Types of action in human being are games/plays in childhood; learning in school years and work in adulthood. They are typical in appropriate age, but for pre-school children the main activity is the game/play and the result of this activity is the development.

References

- Drewes, A. A., & Schaefer, C. E. (2010). *School – Based Play Therapy* (pp. 3-17). John Wiley & Sons, Inc. New Jersey.
- Dunn, O. (1991). *Beginning English with Young Children*. London.
- Elisone, D., & Greja, Dz. (1996). *365 radošo spēļu dienas bērniem no 2 gadu vecuma*. - R.: "Iljus".
- Friedrich von Sciller, J. C. (1794). *Letters upon the Aesthetic Education of man*. Downloaded from <http://www.fordham.edu/halsall/mod/schiller-education.html> (Modern History Sourcebook).
- Froebel, F. (1907). *Education of man* (pp. 40–93). Downloaded from <http://catalog.hathitrust.org> (Haiti trust Digital Library).
- Golubina, V. (2007). *Pirmsskolas skolotāja rokasgrāmata*. Rīga: Izglītības soļi.
- Kalniņa, V., & Skrube, Dz. (1983). *Pirmsskolas vecuma bērnu valodas attīstīšanas metodika*. Rīga: Zvaigzne.
- Kāposta, I. (1993). *Didaktiskā spēle kā skolēnu mācību motivācijas veidotājs faktors*. Latvijas Universitāte.
- Miltiņa, I. (2005). *Skaņu izrunas traucējumi*. Rīga: RaKa.
- Plotnieks, I. (1988). *Psiholoģija ģimenē*. Rīga: Zvaigzne.
- Skujiņa, V., Beļickis, I., Blūma, D., Kože, T., & Blinkena, A. (2000). *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: Zvaigzne ABC.
- Skujiņa, V., Anspoka, Z., Kalnbērziņa, V., & Šalme, A. (2011). *Lingvodidaktikas terminu skaidrojošā vārdnīca*. Jelgavas tipogrāfija.
- Šēnveilers, R., & Ptoks, M. (2001). *Foniatrija un pedagoģiskā audioloģija*. Rīga: Rasa ABC.
- Tūbele, S. (2002). *Skolēna runas attīstības vērtēšana*. Rīga: Raka.
- Tūbele, S. (2008). *Disleksija vai lasīšanas traucējumi*. Rīga: RaKa.
- Valsts izglītības satura centrs (2011). *Bērns sešu gadu vecumā: no rotaļām līdz mācībām*. Downloaded from www.visc.gov.lv
- Veselības ekonomikas centrs (2015). Downloaded from <http://www.spkc.gov.lv/veselibas-aprupes-statistika/>
- Vigotskis, Ļ. (2002). *Domāšana un runa*. Rīga: EVE.
- Vilka, I. (2014). *Fonemātiskās uztveres pilnveidošana pirmsskolas vecuma bērniem ar fonētiski fonemātiskiem traucējumiem*. Latvijas Universitāte.
- Vygotsky, L. (1966). *Play and its role in the Mental Development of the Child*. Downloaded from <https://www.marxists.org/archive/vygotsky/.../play.htm>
- Александрова, Т. В. (2005). *Живые звуки, или Фонетика для дошкольников*. Детство-пресс.
- Крайг, Г., & Бокум (2005). *Психология развития* (pp. 214–492). Питер.
- Правдина, О. В. (1973). *Логопедия*. Москва, „Просвещение”.
- Рубинштейн, С. Л. (2000). *Основы общей психологии*. Питер.